

Případové studie

Milan Pol,
Martin Sedláček,
Lenka Hloušková

Vedení procesů organizačního učení ve škole – případová studie

Ústav pedagogických věd
FF MU

V příspěvku představujeme dílčí výsledky další fáze výzkumného projektu *Procesy organizačního učení ve škole a jejich vedení* (GA ČR, 2010–2012). Cílem projektu je přispět k poznání teorie a praxe vedení procesů organizačního učení ve škole. Ve druhé fázi řešení projektu byl zahájen empirický výzkum v základních školách, jehož cílem je poznat procesy organizačního učení ve škole a jejich vedení a získat elementární přehled o stimulech a bariérách organizačního učení. Výzkumným designem kvalitativně orientované druhé fáze byla zvolena případová studie. Záměrem je realizovat tři extenzivní případové studie škol. V příspěvku budou detailněji projednány výsledky první případové studie. Pozornost tak bude věnována hlavním výzkumným otázkám: Jak a co se dospějí (učitelé nebo užší vedení školy) učí přímo v prostředí školy? Jak blízko mají procesy organizačního učení ke klíčovému procesu chodu školy, tzn. učení a vyučování? Jaké jsou faktory podporující organizační učení ve škole? Jaké jsou faktory bránící organizačnímu učení ve škole?

Petr Novotný,
Bohumíra Lazarová

Škola jako učící se profesní komunita

Ústav pedagogických věd
FF MU

V příspěvku představujeme dílčí výsledky další fáze řešení výzkumného projektu *Procesy organizačního učení ve škole a jejich vedení* (financovaný GA ČR, 2010–2012). Cílem projektu je přispět k poznání teorie a praxe vedení procesů organizačního učení ve škole. Příspěvek představuje jednu z méně rozšířených, přesto empiricky i teoreticky relativně silných alternativních interpretací organizačního učení: interpretaci školy jako učící se profesní komunity. Koncept školy jako učící se profesní komunity se orientuje na sdílení a tvorbu znalostí v každodenním životě školy. Je zakotven v představě o budování profesionality sboru kolektivní reflexí praxe, otevřenou diskusi idejí a výzev, sdílením cílů a zodpovědnosti. Empirická složka příspěvku se opírá o případovou studii školy vedenou následující výzkumnou otázkou: Jak funguje škola coby učící se profesní komunita v dimenzích šíře, hloubky a zakotvení procesů učení? Případová studie školy je postavena na hloubkových rozhovorech s vedením školy a učiteli,

pozorování a studiu dokumentů školy. Kvalitativní výzkumný design případové studie je zvolen jako adekvátní cesta k rozpoznání každodenních procesů učení.

Autoevaluace je jedním z mechanismů podporujících rozvojsoučasných škol, zejména pak v decentralizovaných školských systémech, ve kterých rozšiřuje koncept akontability. V českém prostředí je však stále relativně novým jevem (jak dokládají spíše sporadické výzkumné závěry i závěry např. České školní inspekce), který se v praxi postupně různým způsobem etabluje. Projekt *Cesta ke kvalitě: Vytváření systému a podpora škol v oblasti vlastního hodnocení (2009–2012)* se snaží různými způsoby podpořit smysluplnou autoevaluaci v českých školách. Příspěvek představuje metodologii vzniku 30 případových studií českých škol různých druhů a typů realizovaných v rámci projektu *Cesta ke kvalitě*. Tyto studie se snaží (každá svým osobitým způsobem) zodpovědět otázky: Jak skutečně probíhá autoevaluace v různých druzích a typech českých škol? Jak je využíván její pozitivní potenciál? Příspěvek představuje jejich tvůrce (tj. týmy lidí z jednotlivých škol a garanty jednotlivých studií). Analyzuje strategii výběru případů, fáze vzniku studií, různé mechanismy zajišťující jejich validitu a poté shrnuje dosavadní nálezy. V centru zájmu bude též užitečnost vzniklého souboru studií i využití poznatků z využití metodologie.

Studie je zaměřena na procesy osvojování anglického jazyka českými uživateli v českém vzdělávacím kontextu, chce odpovědět na následující otázky: zda je raný začátek cizojazyčné výuky výhodou z hlediska dosažené úrovně komunikační kompetence v okamžiku vstupu do univerzitního studia a jaké faktory procesy učení se cizímu jazyku ovlivnily, jakým způsobem a ve které fázi učení. Otázka vychází z předpokladu, že za jistých podmínek může být raný začátek cizojazyčné výuky v dlouhodobé perspektivě výhodou, ale není to jediný významný faktor ovlivňující výsledky učení. Co se týká zvolené výzkumné metodologie, jedná se o smíšený design, a to o prohlubující model. Předmětem zkoumání

Jana Poláková-
Vašátková

Autoevaluace v českých školách (specifické pojetí případových studií)

Ústav pedagogiky
a sociálních studií PdF UP
v Olomouci

Monika Černá

Výzkum individuálních příběhů učení se angličtině jako cizímu jazyku

Katedra anglistiky
a amerikanistiky FF
Univerzity Pardubice

jsou individuální příběhy učení se cizímu jazyku, jejichž společným jmenovatelem je úspěšné přijetí k oborovému studiu angličtiny. Studie navazuje na již dříve realizovaný pilotní projekt. Z hlediska časového je design sekvenční. Nejprve byl realizován kvantitativní výzkum ve skupině téměř dvou set respondentů. Předběžné výsledky naznačují, že raný začátek cizojazyčné výuky, ani čas věnovaný této výuce nejsou rozhodující determinanty. Kvantitativní výzkum potvrdil výrazný individuální charakter procesů učení se cizímu jazyku a identifikoval jedince, kteří nemohli profitovat z raného začátku cizojazyčné výuky ani z extenzivního kontaktu s jazykem, a přesto splnili stanovené vstupní požadavky. Kvalitativní výzkum jejich příběhů učení je zacílen na identifikaci vlivných faktorů a potenciálních „kritických období“.

Kombinace metod interview a pozorování

Príspevek je výstupem výzkumného projektu Komunikace ve školní třídě (projekt je podporován Grantovou agenturou ČR, GA406/09/0752), v němž se snažíme popsat pedagogickou komunikaci na druhém stupni základních škol. V průběhu analýzy rozhovorů s učiteli, jejímž cílem bylo odhalení subjektivního vnímání komunikace ve školní třídě, se ovšem objevila témata, která vystihují učitelovo myšlení či pojetí výuky. V příspěvku se proto pokusíme odpovědět na otázku: Jak vnímají učitelé na druhém stupni českých základních škol svoji výuku? V příspěvku se přitom zaměříme zejména na formy výuky. V tomto příspěvku vycházíme primárně z rozhovorů s jednotlivými učiteli, ale i z videonahrávek hodin. S každým učitelem přitom byly realizovány dva rozhovory – jeden před pozorováním a druhý po pozorování, v němž bylo možné vracet se ke konkrétním komunikačním situacím. Rozhovory byly přepsány a následně analyzovány v programu Atlas.ti. Na základě získaných výsledků budeme prezentovat to, jak učitelé vnímají formy výuky, jaké uvádějí důvody, proč některé formy nepoužívají (skupinová nebo kooperativní výuka). Zaměříme se rovněž na frontální výuku, která nabývá různých podob u různých učitelů, přičemž se budeme snažit popsat a vysvětlit příčiny těchto diferencí. Pohled učitelů se v závěrečné části příspěvku pokusíme srovnat s analýzou videonahrávek hodin.

Jiří Zounek,
Zuzana Makovská

Organizační formy vyučování na druhém stupni základní školy pohledem učitelů

Ústav pedagogických věd
FF MU

Príspevek popisuje průběh a závěry tříletého výzkumného projektu zaměřeného na užívání učebnic na základní škole. Hlavní výzkumná otázka, kterou jsme si kladli, byla „Jakou roli hrají učebnice ve výuce na 2. stupni základní školy?“. V teoretických východiscích byla z několika hledisek analyzována role učebnice, koncept autority učebnice a vliv učebnic na vyučování a učení. Empiricky jsme roli učebnice ověřovali z hlediska čtyř aspektů – míry užívání učebnice, činností s učebnicí ve výuce, učebnice v přípravě žáků a vlivu učebnice na výuku. Výzkum probíhal na 10 ostravských základních školách (20 tříd) v předmětech anglický jazyk, dějepis, matematika a občanská výchova. Ke sběru dat byly

Zuzana Sikorová

Role učebnic ve výuce na 2. stupni základní školy

Katedra pedagogiky
a andragogiky PdF OU
v Ostravě